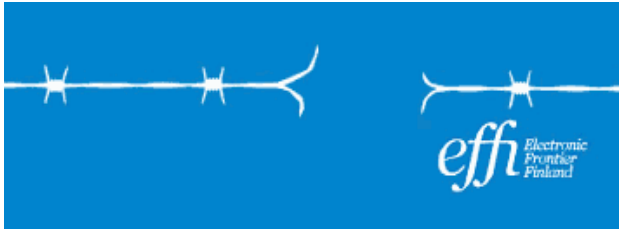

LAUSUNTO

18.12.2020

Sisäministeriön diaarinumero SMDno-2020-885

Vapaaehtoista päästökompensaatiota koskeva rahankeräyslain muutos

Electronic Frontier Finland – Effi ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Effi on vuonna 2001 perustettu kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka puolustaa perus- ja ihmis-oikeuksia digitaalisessa toimintaympäristössä. Näkökulmamme on erityisesti sähköisiä palveluja käyttävän kansalaisen tietosuojaa ja perusoikeuksia painottava.

Effi pitää ehdotettua lakimuutosta sinänsä oikeansuuntaisena, mutta paljon isompi hyöty saavutetaisiin yksinkertaisesti kumoamalla koko rahankeräyslaki tai siirtymällä kokonaisuudessaan ilmoitusmenettelyyn pienkeräysten tapaan. Muutoksella ratkaistava ongelma johtuu rahankeräyslaista itsestään (tai poliisihallituksen rahankeräyslain tulkinnasta) ja siksi ongelma tulisi ratkaista yleisemmällä tasolla eikä yksityiskohtaisella sääntelyllä, josta seuraa vain enemmän hankalia tulkintaongelmia. Poliisihallitus on kyseenalaistanut päästökompensaation vastikkeellisuutta: samalla tavalla minkä tahansa immateriaalisen hyödykkeen vastikkeellisuus voidaan kyseenalaistaa. Montako poikkeuskohtaa halutaan listata?

Rahankeräyslain uudistamisen tarkoituksena oli *"helpottaa vapaaehtoistoimintaa rahankeräysmenettelyyn liittyvää hallinnollista taakkaa keventämällä ja lupamenettelyjä sujuvoittamalla"*. Pienkeräysten mahdollistaminen oli hyvä askel oikeaan suuntaan, mutta siinä ei menty riittävän pitkälle. Nykyisellään lainsäädäntö mahdollistaa edelleen poliisihallituksen mielivallan lupien myöntämisessä ja pienkeräysten kieltämisessä. Pienkeräysten ilmoitusmallin pitäisi riittää kaikille keräyksille ja lupaprosessien sijasta voitaisiin keskittyä siihen, menevätkö rahat lahjoittajan haluamaan tarkoitukseen ja kohdentaa tutkintaresurssit tapauksiin, joista tulee valituksia, joissa ilmenee muuten selkeitä ongelmia tai joissa on merkittävä yhteiskunnallinen intressi (vaalikeräykset). Rahankeräyslupa itsessään ei estä mitään rikoksia, ja petokset ovat rikoksia joka tapauksessa.

Rahankeräyslaki ja rahankeräyksiä koskevat vaatimukset kaikkienensa pitäisi erityisesti ulottaa koskemaan myös vaalikeräyksiä, jotta päättäjille syntyisi realistinen kuva keräysvaatimuksista ja -vel-

vollisuuksista. Erityisesti vaalikeräysten osalta, voisiko näiltä kieltää rahankeräyksen jos esimerkiksi tilitys edellisistä vaaleista on tekemättä? Nykytilanteessa on selvää, että puolueet ja poliitikot halutaan päästää tavallisia kansalaisia helpommalla, kun tilanteen pitäisi olla juuri päinvastoin, poliitikoilla pitäisi olla erityinen velvoite vaalirahoituksen avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä. Lahjoittajien ja päättäjien välisten taloudellisten suhteiden ja niihin liittyvän päätöksenteon on oltava avointa.

Samoin olisi syytä puuttua kuluttajaliiton esiin nostamiin ongelmiin; eli rahaa kerätessä on tärkeää kiinnittää huomiota tiedonantovelvollisuuteen sekä sopimattomiin ja aggressiivisiin menettelyihin. Käytännössä esimerkiksi pankki- tai pullonpalautusautomaatteilla toteutettujen rahankeräysten yhteydessä on esiintynyt tilanteita, joissa ihmiset ovat lahjoittaneet rahaa vahingossa. Samoin lähetetäessä ihmisille tavaroita – kuten joulukortteja – tilaamatta laittaen samaan yhteyteen tilisiirtolomakkeen lahjoitusta varten, osalle ihmisistä on syntynyt käsitys, että heillä olisi velvollisuus maksaa tulleet tavarat.

Rahankeräyslaista puhuttaessa on syytä muistaa, että rahoituksella on iso merkitys sananvapaudelle ja erityisesti sen ydinalueelle, poliittiselle puheelle. Rahankeräyksen rajoittaminen viranomaisien hyödyllisyysarvioinnin perusteella on ollut tältä kannalta hyvin ongelmallista. Rajoitusten tulee perustua objektiivisiin kriteereihin, eivätkä ne saa olla tulkinnanvaraisia kuten esimerkiksi perusteluissa mainittu keräystarkoituksen yleishyödyllisyys. Yleensäkin sananvapauden kuuluu oikeus ilmaista ja puolustaa vastenmielisiä, vääriä ja vaarallisiakin mielipiteitä, ja erityisesti myös oikeus yrittää muuttaa yleisesti hyväksytyjä yhteiskunnallisia arvoja. Poliittiseen sananvapauden kuuluu vapaus pyrkiä muuttamaan lakeja, ja tätä varten pitäisi saada paitsi järjestäytyä myös kerätä rahaa.

Käytännön esimerkkinä nykylain ongelmista voimme käyttää itseämme, Electronic Frontier Finland - Effi ry:tä. Yhdistys oli sivuillaan olleen tekstin vuoksi oikeudessa 2007 (KO) ja 2008 (HO), yhdistys sai vapauttavan päätöksen. Vuonna 2014 yhdistys haki rahankeräyslupaa, mutta ei saanut sitä, koska "*Poliisihallituksen päätöksen mukaan on oletettavaa, ettei hakija toimi rahankeräyksestä annettujen säännösten mukaisesti.*" Tässä ollaan jo ajatusrikoksissa, tai oikeastaan jopa ennustusrikoksissa, yhdistyshän oli todettu oikeudessa syyttömäksi.

Yhdistys valitti päätöksestä 2015, ensin hallinto-oikeuteen ja sitten korkeimpaan hallinto-oikeuteen, tuloksetta. Vuonna 2015 yhdistyksestä tehtiin uusi tutkintapyyntö, samasta vanhasta tekstistä nettisivuilla. Poliisin uusi rahankeräystutkinta on siis kestänyt 5 vuotta, ja kesken olevan tutkinnan vuoksi yhdistykseltä on kielletty myös pienkeräyksen järjestäminen. Emme tiedä miksi tutkinta on ollut niin hidas, mutta oman tapauksemme pohjalta poliisi voi siis haitata yhdistyksen toimintaa tehokkaasti hidastelemalla tutkinnassa ja estäen näin kaikki rahankeräysväylät. Tutkinta lähti etenemään edes hieman nopeammin vasta kun yhdistyksen puheenjohtaja alkoi soittaa tutkinnanjohtajalle säännöllisesti.

Poliisihallituksen mielestä nähtävästi laiton on myös nykyinen sivu, jossa kerrotaan: "Effi voi sääntöjensä mukaan ottaa vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseen. Jos haluat lahjoittaa, lähetä sähköpostia jasenasiat@effi.org." Toivomme tai oikeastaan suorastaan vaadimme lainsäätäjältä nyt

18.12.2020 3(3)

erityistä ohjausta esimerkein siitä, miten yhdistysten on laillisesti tarkoitus kertoa mahdollisuudesta ottaa vastaan lahjoituksia, jos tätä ei missään saa kertoa, ainakaan poliisihallituksen mielestä? Onko poliisihallituksen toiminta jo vallan väärinkäyttöä? Mistään oikeista väärinkäytöksistä vähäisten lahjoitusten kanssa yhdistystä ei siis epäillä ja minkäänlaista varsinaista kampanjointia varojen keräämiseksi yhdistys ei ole tehnyt.

Electronic Frontier Finland – Effi ry

Leena Romppainen

puheenjohtaja